

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

П. О. Подлепіна,
доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна podlepina@karazin.ua

О. В. Євтушенко,
к.е.н., доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
evevtushenko@karazin.ua

І. А. Чуєнко
магістрант

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
chuenko.innochka@mail.ru

У статті проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку готельного господарства в Харківській області. Готельне господарство є одним з основних факторів формування потужної туристичної індустрії регіону, інструментом збільшення внутрішніх та міжнародних туристичних потоків, складовою туристичного іміджу Харківської області. Ефективне функціонування готельної індустрії сприятиме підвищенню результативності трансформаційних змін регіональної економіки, диверсифікації існуючого потенціалу. Пріоритетними завданнями підприємств готельного сектору є удосконалення системи якості надання послуг, формування клієнторієнтованого сервісу, оновлення матеріально-технічної бази, імплементація міжнародних стандартів обслуговування, використання інноваційних форм організації готельного бізнесу в регіоні.

Ключові слова: туризм, готельне господарство, готель, колективні засоби розміщення, перспективи розвитку, Харківська область.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ГОСТИНИЧНОГО ХОЗЯЙСТВА В ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье проанализировано современное состояние и перспективы развития гостиничного хозяйства в Харьковской области. Гостиничное хозяйство является одним из основных факторов формирования мощной туристической индустрии региона, инструментом увеличения внутренних и международных туристических потоков, составляющей туристического имиджа Харьковской области. Эффективное функционирование гостиничной индустрии будет способствовать повышению результативности трансформационных изменений региональной экономики, диверсификации существующего потенциала. Приоритетными задачами предприятий гостиничного сектора являются совершенствование системы качества предоставления услуг, формирование клиентоориентированного сервиса, обновление материально-технической базы, имплементация международных стандартов обслуживания, использования инновационных форм организации гостиничного бизнеса в регионе.

Ключевые слова: туризм, гостиничное хозяйство, отель, коллективные средства размещения, перспективы развития, Харьковская область.

CURRENT STATE AND PROSPECTS OF THE HOTEL INDUSTRY DEVELOPMENT IN KHARKIV REGION

The authors analyse the current state and prospects of the hotel industry development in Kharkiv region. Hospitality is one of the main factors of formation of a strong tourism industry in the region, the tool of increasing both domestic and international tourist flows, the part of the Kharkiv region tourist image. The effective functioning of the hotel industry will increase the effectiveness of transformational changes in the regional economy, the diversification of existing potential. The priorities of the hotel sector enterprises are to improve the system of service quality, to create the client-oriented service, to renovate the material base, to implement the international standards service, to use the innovative forms of organizing the regional hotel business.

Keywords: tourism, hotel industry, hotel, collective accommodation facilities, prospects of development, Kharkiv region.

Постановка проблеми. На сучасному етапі туризм виступає однією з найбільш прибуткових галузей, яка динамічно розвивається в умовах світової нестабільності завдяки вражаючій здатності до швидкого відновлення рівня функціонування. Туризм забезпечує значну, а в деяких країнах з високим рівнем туристичної спеціалізації і основну частину доходів державного бюджету і зайнятість населення, виконуючи при цьому соціально-економічну та мультиплікативну функції, активно взаємодіючи з іншими галузями.

Готельне господарство є невід'ємною складовою туристичної індустрії, виступаючи основою матеріально-технічної бази туризму, дозволяє сформувати позитивний туристичний імідж та сприяє ефективній організації діяльності та повному задоволенню потреб туристів [1, с. 4].

В теперішній час готельний бізнес виступає як самостійний сектор економіки Харківської області та перебуває на стадії свого становлення. Комплексність готельного господарства дозволяє розглядати його ефективно функціонування як чин-

ник розвитку не тільки туризму регіону, а й регіональної економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичну та інформаційну базу дослідження готельної індустрії та сучасних тенденцій її регіонального розвитку склали роботи таких відомих вітчизняних та зарубіжних учених: Г. Круль, М. Мальської, О. Розметової, В. Федорченко, А. Парфіненка, П. Подлепіної, Н. Данько, О. Любіцевої, С. Юрченко, С. Байлика, Х. Роглева, Т. Сокол, С. Грабовенської, Є. Джанджугазової, Дж. Уокера та ін., а також аналітичні огляди, статистичні звіти регіональних профільних організацій, органів місцевого самоврядування, органів державної статистики тощо. Але, беручи до уваги фрагментарність дослідження індустрії гостинності на регіональному рівні, пошук шляхів вдосконалення діяльності підприємств готельної індустрії в Харківській області є важливим та стратегічним завданням, виконання якого сприятиме підвищенню якості життя населення, конкурентоспроможності та рівня соціально-економічного розвитку регіону.

Мета статті. Систематизація сучасних показників функціонування та виявлення проблем та перспективних напрямків розвитку готельного господарства в Харківській області.

Виклад основного матеріалу. Харківщина володіє розвинутим народногосподарським комплексом, представленим майже всіма галузями економіки України. Сукупність наявних факторів сприяла становленню регіону як одного з найважливіших політичних, промислових, економічних, наукових, релігійних, культурно-освітніх центрів нашої держави.

Зазначимо, що Харківський регіон не відноситься до головних та традиційних туристичних дестинацій України (рис. 1), окрім того загострення геополітичної ситуації та воєнного конфлікту на сході держави вкрай згубно впливає на збільшення туристичних потоків та формування регіонального туристичного іміджу.

У загальноукраїнському показнику сумарної кількості туристів та екскурсантів (без урахування іноземних туристів), що були обслуговані суб'єктами туристичної діяльності, на долю Харківського регіону припадає близько 1,8 % осіб. Цей показник демонструє досить низький рівень інтегрованості області до національного туристичного ринку.

Але підкреслимо, що серед регіонів України область посідає четверте місце за рівнем забезпеченості природно-рекреаційним потенціалом. За цим показником особливо виділяються 6 районів: Харківський, Печенізький, Чугуївський, Краснокутський, Балаклійський, Ізюмський. Незважаючи на це, область характеризується дефіцитом якісного рекреаційного сервісу, не отримує значних прибутків та інших соціально-економічних ефектів від в'їзного та внутрішнього туризму [5].

Запорукою активізації розвитку туризму в регіоні виступає максимізація задоволення потреб ту-

ристів. Питома вага в цьому процесі належить ефективній роботі саме закладів розміщення, діяльність яких формує основну частину економіки туризму.

Протягом вказаного періоду кількість колективних засобів розміщення змінювалася внаслідок дій екзо- та ендогенних факторів середовища функціонування. Так, проведення матчів фінальної частини Чемпіонату з футболу Євро – 2012 в м. Харкові та законодавчі ініціативи щодо певних пільг в оподаткуванні закладів розміщення мали позитивний вплив на динаміку розвитку та спричинили появу інвестиційних проектів у сегменті готельної нерухомості, що вплинуло на загальний рівень якості надання послуг розміщення в регіоні.

В той час як, загострення політичної ситуації, воєнні конфлікти на Сході України, значна соціальна напруженість, загальне зниження платоспроможності населення, коливання курсів валют, відсутність чіткого механізму проходження категоризації та відповідальності за порушення статті закону «Про туризм» в цьому питанні, низькі темпи модернізації матеріальної бази та дефіцит фінансових ресурсів призвели до скорочення кількості закладів розміщення в регіон (на 29 одиниць порівняно з 2012 роком).

Аналізуючи дані рис. 3, можна стверджувати, що таке скорочення відбулося в значній мірі за рахунок зменшення кількості спеціалізованих засобів розміщення (на 27 одиниць порівняно з 2012 р.). Адаже саме цей сектор найсильніше відчуває нестабільність ринку, відсутність достатнього фінансування та державного регулювання.

Загальна кількість засобів розміщення в регіоні у 2015 році складала 192 одиниці. За цим показником Харківська область посідає 10 місце в Україні (рис. 4).

Харківська область виділяється високою питоною вагою готелів у структурі колективних засобів розміщення. У 2015 році на готелі припадало 35,9 %, на санаторії – 4,7 % (рис. 5), що дорівнює середньому значенню по Україні.

Основна частина колективних засобів розміщення сконцентрована в м. Харкові – 91, а також в тих районах, через які проходять важливі транспортні магістралі та зосереджені значні туристично-рекреаційні ресурси, які приваблюють туристів, а саме у районах: Вовчанському – 30, Зміївському – 13, Дергачівському – 9 (рис. 5).

Номерний фонд підприємств готельного господарства в Харківській області представлений в більшості номерами вищої, першої, другої та третьої категорій. Коефіцієнт використання місткості готелів та аналогічних засобів розміщення в Харківській області за 2008 – 2013 роки перевищував середній рівень вказаного показника по Україні, але останні роки мав тенденцію до спадання і складає 0,19, що відповідає середньому рівню показника по Україні. Тобто спостерігається ситуація неповного використання наявної, розбудованої готельної і рекреаційної інфраструктури [5].

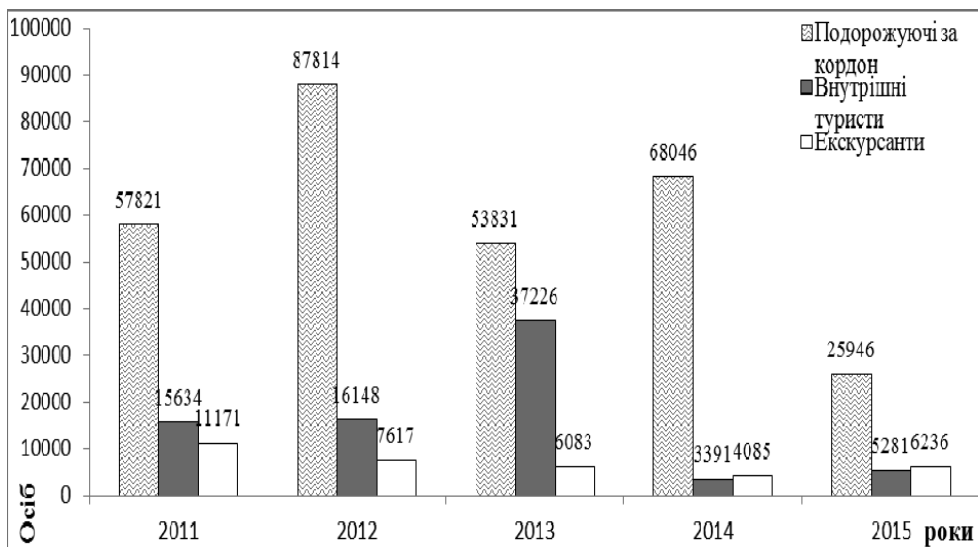

Рис. 1. Динаміка обслугованих туристів та екскурсантів у Харківській області (2011–2015 рр.)
Джерело: [12; 13]

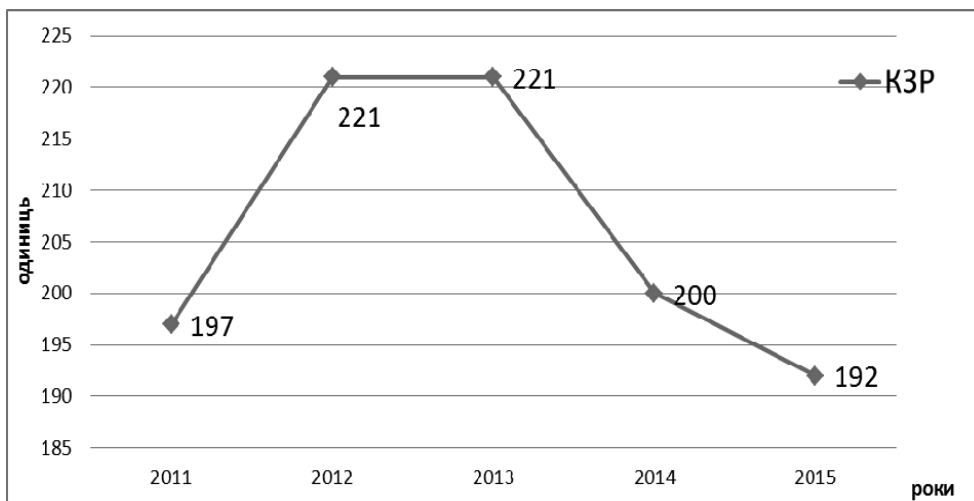

Рис. 2. Динаміка кількості колективних засобів розміщування (КЗР) в Харківській області (2011–2015 рр.)
Джерело: [12; 13]

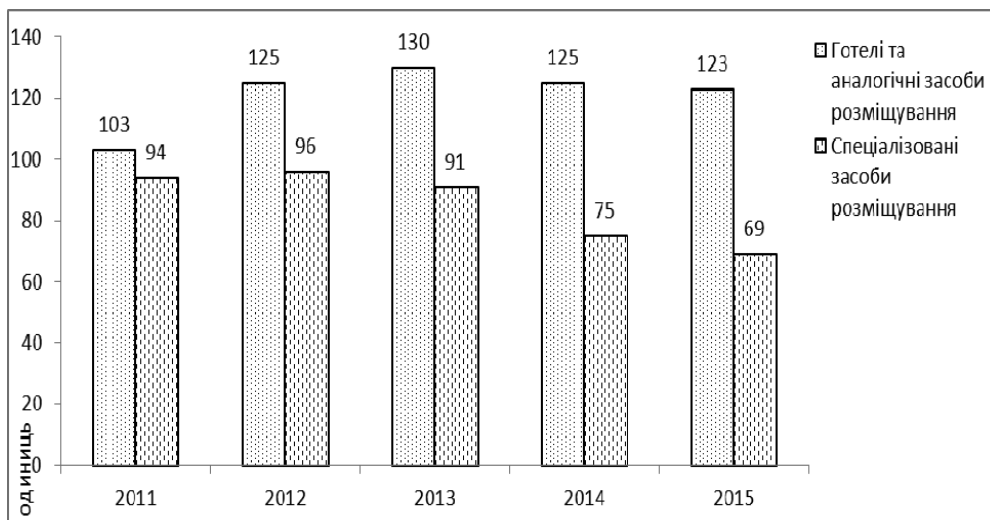

Рис. 3. Динаміка розвитку готелів та аналогічних засобів розміщування та спеціалізованих засобів розміщення в Харківській області (2011–2015 рр.)
Джерело: [12; 13]

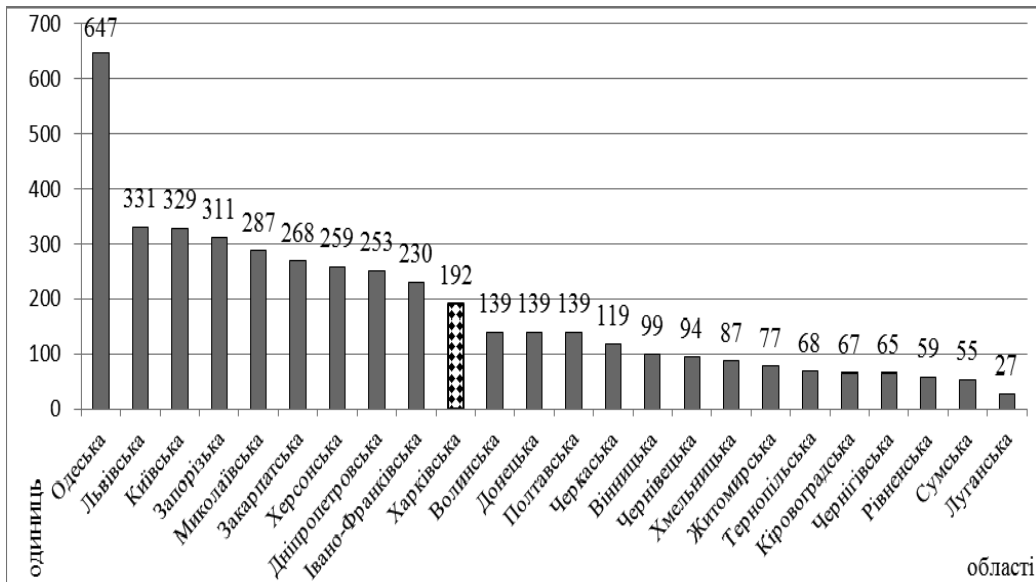

Рис. 4. Рейтинг областей України за кількістю засобів розміщення (2015 р.)
Джерело: [3; 13]

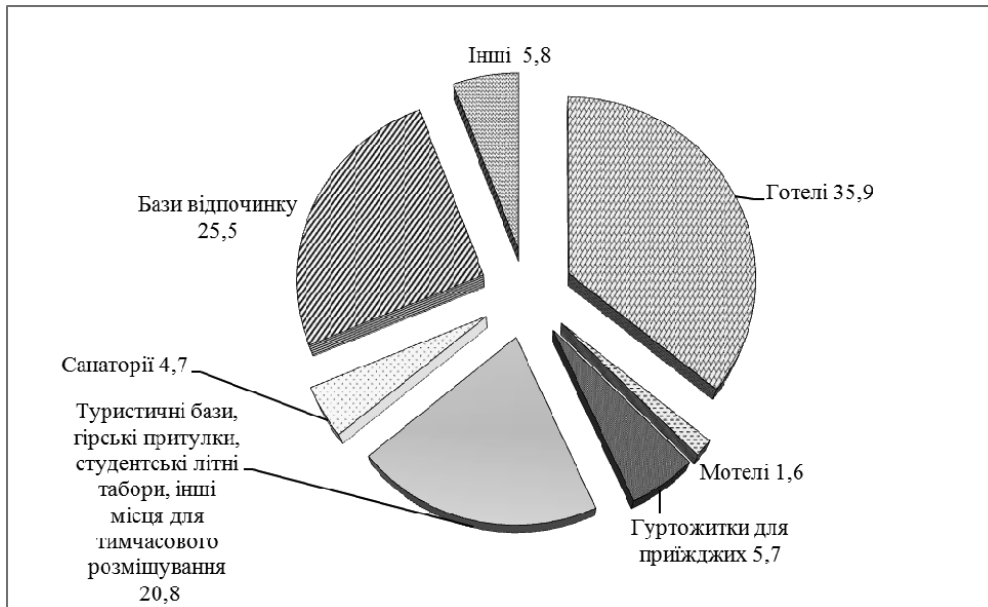

Рис. 4. Структурна характеристика засобів розміщення в Харківській області (2015 р.) (%)
Джерело: [13]

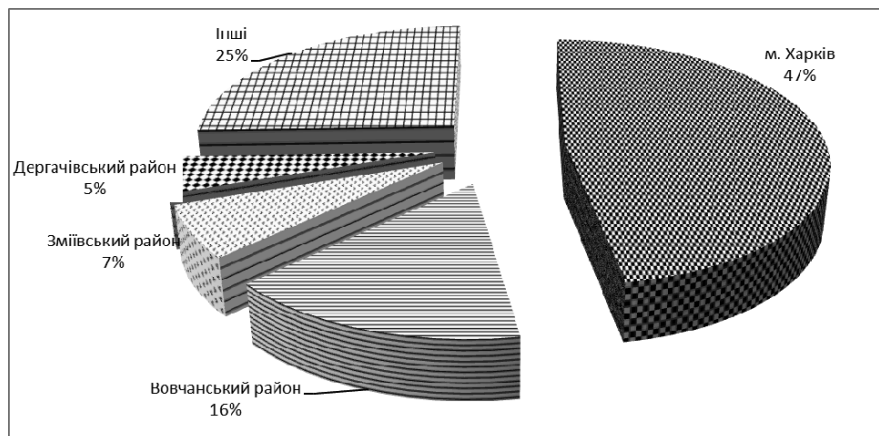

Рис. 5. Головні райони концентрації засобів розміщення в Харківському регіоні (2015 р.)
Джерело: [13]

Сучасний етап розвитку економіки України зумовлює високі вимоги щодо оцінки ефективності функціонування підприємств, зокрема у секторі готельного господарства. Найбільш повне уявлення про ситуацію на виробництві можна отримати за допомогою аналізу витрат, доходів та результатів господарської діяльності підприємства готельного господарства.

Так, за аналізований період (2011–2015 рр.) на підприємствах готельного господарства найбільший рівень доходів та витрат спостерігався в 2013 році: 428411,9 тис. грн та 330166,3 тис. грн відповідно. Ці показники є в значній мірі відображенням процесу підготовки та проведення Євро – 2012 у м. Харків, адже, з одного боку, саме цей захід став каталізатором туристичної зацікавленості регіоном у іноземних туристів, з іншого боку – сприяв активізації нових будівельних проектів у готельному бізнесі, що є досить затратними. У 2015 році доходи від послуг, наданих колективними закладами розміщування, скоротилися майже вдвічі та склали 250790,7 тис. грн.

У зв'язку із загостренням політичної та соціально-економічної ситуації в Україні розвиток готельної сфери в Харківській області характеризується негативною динамікою і ускладнюється цілою низкою проблем:

- дефіцит бюджетного розміщення (в некатегорійних готелях, готелях 1-3 зірок), який призводить до не виправданого завищення цін для туристів;

- складність економічної ситуації, пов'язаної із значними витратами на утримання та експлуатацію номерного фонду, підвищенням тарифів на комунальні послуги, податковим тиском, коливанням курсу валют [1];

- недостатнє використання потенціалу готельних підприємств міста та області, особливо в контексті розвитку ділового та конгрес туризму;

- низька конкурентоспроможність матеріально-технічної бази значної кількості підприємств розміщення, яка впливає на ступінь задоволеності споживачів та гальмує розвиток туризму;

- стан міської інфраструктури і, в першу чергу, її транспортної складової. Це – і недостача сучасних автобусів різної місткості для туристів, низький рівень сервісу в міському транспорті, стан доріг тощо;

- проблеми нормативно-правового характеру, наприклад існування обов'язкової категоризації та, в той же час, добровільної сертифікації; фактична відсутність довгий час органів категоризації та нагляду за дотриманням стандартів, що спричинило високий рівень недобросовісної конкуренції та неконтрольоване використання зірок у позиціонуванні готелів.

- відсутність комплексного підходу до визначення характеру та специфіки Харківської області як туристичної дестинації, адже традиційно Харківський регіон вважався промисловим центром, тому існує потреба популяризації саме туристичного іміджу;

- невідповідність цін рівню якості надання готельних послуг, тому туристи віддають перевагу іншим місцям для тимчасового проживання (бази відпочинку, котеджі, літні будиночки, орендовані квартири тощо), що обумовлюється, передусім, бажанням отримати комплекс послуг за доступну ціну;

- відсутність злагодженої політики поляризації та просування туристичних продуктів Харківської області та м. Харків;

- недосконалість форм галузевої статистики та фактична відсутність повної аналітики розвитку галузі, що перешкоджає розробці стратегічних планів розвитку підприємств;

- обмеженість практики використання електронних та автоматизованих систем бронювання готельних номерів та новітніх технологій у процесі здійснення обслуговування в готелях та інших закладах розміщення [10];

- відсутність програми підтримки підприємств, що займаються в'їзним туризмом;

- недостатня організація системи активізації туристів в регіоні; рекламно-інформаційного забезпечення, системи захисту прав подорожуючих;

- обмеженість додаткових послуг у готельних підприємствах, що впливає на загальну конкурентоспроможність засобів розміщення, адже на сьогоднішній день, конкурентною перевагою є не стільки надання основних послуг, а диверсифікація додаткових;

- відсутність великих туроператорів з внутрішнього туризму, що мають власну туристичну інфраструктуру, власний інвестиційний потенціал, які б могли в межах свого виробничого циклу туристичних продуктів підвищити завантаженість готелів та ін.

Існуючі проблеми призвели до скорочення переліку послуг готельних підприємств, низької якості обслуговування, що викликало зниження задоволеності клієнтів і, як наслідок, зменшення попиту на готельні послуги.

Для підвищення ефективності функціонування готельної індустрії Харківського регіону та міста Харків пропонуються наступні заходи:

- створення сприятливого інвестиційного клімату в галузі (проведення виставок, бізнес-форумів, конгресів, ділових кіл, науково-практичних конференцій, семінарів та ін.), що активізує залучення інвестицій для модернізації існуючого готельного фонду регіону, що сприятиме підвищенню якості послуг, залученню не тільки внутрішніх, а й іноземних туристів;

- розробка науково-методичних положень щодо розвитку сегменту соціальних готелів, спрямованих на формування сукупності колективних засобів розміщення, доступних для туристів всіх категорій населення;

- забезпечення перегляду законодавчих і нормативних актів, які регламентують діяльність у готельному бізнесі, з урахуванням міжнародних норм, прискорення процесу становлення оновленої нормативно-правової бази, і як наслідок, посилення

інтеграції готельного комплексу регіону як до національного, так і міжнародного туристичного ринку;

- сприяння вирішенню проблем сертифікації, категоризації та стандартизації готельних послуг на державному рівні шляхом розроблення відповідних рекомендацій, адже, наявність документів, які підтверджують якість готельних послуг, першочергово викликають довіру у гостя готелю;

- розробка інтегрованої системи планування та координації заходів щодо розвитку готельних підприємств як на обласному, так і на міському рівні;

- створення національних готельних мереж як базової платформи трансляції якісного готельного обслуговування в Україні;

- впровадження проєктів розвитку готелів за участю міжнародних операторів, оскільки якісне управління готельним комплексом є важливим фактором його успішної діяльності, а міжнародні мережі є носіями високих стандартів сервісу;

- активний розвиток готелів в складі багатофункціональних комплексів, де готельна складова функціонує на рівні з офісною, торгівельною, розважальною, житловою;

- удосконалення транспортної інфраструктури, сегменту транзитних готелів з метою активізації туристично-екскурсійної діяльності в Харківському регіоні;

- встановлення європейських дорожніх туристичних знаків;

- сприяння популяризації готельного продукту регіону шляхом використання різних засобів інформації, а саме виготовлення промоційних відеороликів про регіон, друк рекламно-інформаційних матеріалів про туристичний потенціал міста та ін.;

- створення потужного туристичного іміджу регіону в поєднанні з готельним господарством, наприклад, створення так званих концептуальних готелів, що містять виразну тематичну складову;

- створення нових типів туристично-рекреаційних територій (наприклад, тематичних парків), сприяння активному розвитку внутрішнього туризму;

- відкриття туристично-інформаційних пунктів в Європі для залучення більшої кількості потенційних туристів;

- персоналізація обслуговування та орієнтація на потреби клієнтів;

- участь у міжнародних виставках-ярмарках з різних видів туризму, проведення масових спортивних і культурних заходів міжнародного рівня в Харківській області [7];

- використання інноваційних підходів до регіонального розвитку готельного господарства з використанням нових форм та методів управління, а саме кластеризація галузі. Саме кластери в індустрії гостинності регіону на основі інтегрованої взаємодії муніципального управління, готельних підприємств, інших підприємств сфери послуг, науково-дослідних установ, освітніх закладів найбільш ефективно сприяють реалізації ефекту синергії та формують взаємовигідне державно-приватне партнерство [8].

Висновки. Готельне господарство — основний фактор і важлива складова туристичної інфраструктури, який відіграє провідну роль у реалізації туристичного продукту на ринку туристичних послуг. Стан розвитку готельної сфери має прямий та потужний вплив на рівень реалізації регіоном свого туристичного потенціалу. Зазначимо, що в останні десятиліття в готельній індустрії у всьому світі активно проявляються ряд трендів, що відображають сучасні тенденції в споживчому попиті, нові форми організації бізнесу, загальні світогосподарські процеси, структурні зрушення в просторовій організації готельної індустрії, а також революційні перетворення в інформаційно-комунікаційній сфері. Отже, за умови ефективного адаптації світових змін, інтенсифікації оновлення матеріально-технічної бази, трансформації системи цінностей готельних підприємств у бік клієнторієнтованого високоякісного сервісу на основі міжнародних стандартів обслуговування, Харківський регіон має значні шанси посісти достойне місце на туристичній карті України та світу.

Література:

1. Андренко І. Б. Організаційно-економічні аспекти розвитку готельного господарства регіону : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.10.01 / І. Б. Андренко; Харк. держ. акад. міськ. госп-ва. — Х., 2003. — 20 с.
2. Байлик С. І. Готельне господарство. Організація, управління, обслуговування / С. І. Байлик. — К. : Дакор, 2008. — 288 с.
3. Державний сайт статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Концепція розвитку туризму в Харківській області до 2020 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ts.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=8096&base=77
5. Стратегія розвитку харківської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/1088.pdf>
6. Марцин Т. О. Проблеми та перспективи розвитку готельного господарства України / Т. О. Марцин, Т. В. Бурак // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. — К. : КНТЕУ, 2014. — 391 с.
7. Михайлова О. П. Основні проблеми готельного бізнесу в Україні / О. П. Михайлова, П. В. Брінь // Вісник НТУ «ХПІ». — 2012. — № 58 (964). Серія : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства — С. 101-106.

8. Подлепіна П. О. Кластери як організаційна форма активізації регіонального туристичного ринку / П. О. Подлепіна // Туристичний бізнес : світові тенденції та національні пріоритети: матеріали міжнародної науково-практичної конференції 21 – 22 травня 2010 року. — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. — С. 162 – 167
9. Подлепіна П.О. Функціонування готельного господарства України в контексті сучасних тенденцій розвитку економіки / П. О. Подлепіна / Туризм і гостинність в Україні: стан, проблеми, тенденції, перспективи розвитку: матер. І Міжнар. Наук-практич. Конф. — Черкаси: Брама-Україна, 2012. — С.370 – 374.
10. Стан і проблеми розвитку готельного господарства України в контексті підготовки до ЄВРО – 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/monitor/July2009/10.htm>
11. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність у Харківській області у 2013 році». — Х. : Головне управління статистики у Харківській області, 2014. — 102 с.
12. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність у Харківській області у 2012 році». — Х. : Головне управління статистики у Харківській області, 2013. — 105 с.
13. Статистичний збірник «Туризм, оздоровлення та відпочинок у Харківській області». — Х. : Головне управління статистики у Харківській області, 2016. — 131 с.
14. Туризм в системі пріоритетів регіонального розвитку : монографія / за ред. проф. В. В. Александрова. — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. — 268 с.
15. Туризм і місто: досвід, проблеми та перспективи / За заг. ред. І. М. Писаревського; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. — Х. : ХНАМГ, 2011. — 284 с.
16. Юрченко С. А. Современные мировые тенденции развития отельного бизнеса / С. А. Юрченко, Е. Е. Юрченко // Развитие индустрии туризма и гостеприимства в контексте трансграничного сотрудничества : материалы международной научно-практической конференции (г. Белгород, 26-28 марта 2014 г.) / отв. ред. О. К. Слинкова. — Белгород : ООО «ЭПИЦЕНТР», 2014. — С. 357-360.
17. Шамара І. М. Інтеграційні процеси в управлінні підприємством туристичної галузі / І. М. Шамара // Вісник ХНУ ім. Каразіна. — Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». — 2016. — Випуск 3. — С. 179-181.
18. Особливості формування та реалізації туристичної політики держави : міжнародний , національний, регіональний досвід : монографія / кол. авт., за ред. А. Ю. Парфіненка. — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. — 280 с.